

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-2>

УДК 658.512.4

Ганна ОЛЕКСЮК
Науково-навчальний інститут підприємництва і перспективних технологій «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-3180-4664>
e-mail: h_oleksyk@ukr.net

Назарій ПОПАДИНЕЦЬ
Науково-навчальний інститут підприємництва і перспективних технологій «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-7556-6135>
e-mail: popadynets.n@gmail.com

Михайло ПІТЮЛИЧ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-2787-0378>
e-mail: pitjuluch0311@gmail.com

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

У статті розглянуто, на прикладі стратегічного планування розвитку Львівської області, концептуальні підходи до управління регіональним розвитком з позиції інноваційного підприємництва як важливого елементу економічного зростання. Проаналізовано основні показники інноваційної діяльності регіонального рівня Львівської та Івано-Франківської областей. Досліджено динаміку та структуру основних джерел фінансування витрат на виконання наукових досліджень, види економічної діяльності Львівщини, які володіють інноваційним потенціалом: старт-спеціалізація, креативні індустрії, біоекономіка. Окреслено проблеми, які стримують інноваційні процеси на загальнодержавному та регіональному рівнях, що може мати негативний вплив на розвиток галузей з високою доданою вартістю у період відновлення та відбудови країни у післявоєнний період, а також на шляху підготовки до вступу України до Європейського Союзу. Зазначено про недостатність ефективного зв'язку у ланці наука – виробництво – влада, що потребує ґрунтовнішого аналізу та напрацювання інструментів стосовно вдосконалення механізмів взаємодії на інноваційному ринку. Визначено як певну проблему необхідність вдосконалення, виміру та оцінки статистичних показників інноваційної діяльності, які формують учасники інноваційного процесу на усіх рівнях управління.

Ключові слова: інноваційне підприємництво, стратегічне управління, стратегічний розвиток, регіон, інноваційний процес, креативні індустрії.

Hanna OLEKSYUK, Nazariy POPADYNETS
Scientific-Educational Institute of Entrepreneurship and Perspective Technologies of
Lviv Polytechnic National University
Mykhailo PITYULYCH
State University "Uzhhorod National University"

ANALYSIS OF THE USE OF PROJECT MANAGEMENT TOOLS BY UKRAINIAN COMPANIES

The socio-economic condition of Ukraine undergoes fundamental changes caused by the nine-year-long enemy's aggression, especially the last year after the large-scale invasion of the country's territory by Russian troops in February 2022. The article aims to detect and examine the features of innovative entrepreneurship's impact on the socio-economic development of regions and territories as an element of strategic management during the country's post-war recovery based on the preparation for Ukraine's accession to the European Union. On the example of strategic planning of the Lvivska Oblast development, the article addresses the conceptual approaches to regional development management from the viewpoint of innovative entrepreneurship as an essential element of economic growth. Major parameters of innovative activity of Lvivska and Ivano-Frankivska oblasts regional level are analyzed. The dynamics and structure of the main funding sources for R&D expenditures and the types of economic activity in Lvivska Oblast that have innovation capacity are examined, including smart specialization, creative industries, and bioeconomy. The problems that restrain innovative processes on national and regional levels and might affect the development of industries with high added value during the country's recovery and reconstruction in the post-war period and on the way of preparation for Ukraine's accession to the European Union are outlined. The article emphasizes the lack of efficient communication between science, businesses, and authorities, requiring more thorough analysis and development of tools to improve the mechanisms of interaction in the innovative market. Special attention is paid to the need to improve, measure, and estimate statistical parameters of innovative activity formed by the participants of the innovative process at all management levels.

Keywords: innovative entrepreneurship, strategic management, strategic development, region, innovative process, creative industries.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Соціально-економічний стан України зазнає докорінних змін внаслідок агресії ворога впродовж дев'яти років, і особливо останнього року після широкомасштабного вторгнення на територію країни російських військ у лютому 2022 року. Попри це, системні кроки на шляху вступу України до Європейського Союзу (ЄС) дають нагоду для країни розвиватися на основі новітніх технологій практично в

усіх галузях економіки, у тому числі у побудові засад стратегічного управління розвитком регіонів. Відновлення та відбудова країни у післявоєнний період має здійснюватися за умови синхронізації з країнами Європи відповідного законодавства та застосування інноваційних підходів у підприємстві, яке стане серцевиною успішного розвитку держави. Необхідно визнати, що на сьогодні проблемою у регіонах залишається низький рівень впровадження інноваційних видів продукції, питома вага промислових підприємств, що впроваджують інновації, залишається в межах не більше 20%. Фінансування витрат на виконання наукових досліджень за рахунок власних коштів підприємства використовують в межах 10-20%, решта фінансується із коштів бюджету. Такий стан є проблемним та навіть загрозливим для досягнення стратегічних цілей розвитку регіонів, так як інноваційне підприємництво має стати основним елементом стратегічного управління з наступних причин: малий та середній бізнес відіграватиме чи не найбільшу роль у відновленні країни, регіонів та територій, попри це, на сьогодні саме у цьому секторі залишається низький рівень використання інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретико-методологічні основи дослідження проблем інноваційного розвитку економіки країни, окремі підходи до впровадження інновацій та креативності у підприємстві, використання фінансово-кредитних механізмів як джерел фінансування наукових досліджень висвітлені у працях вітчизняних науковців, серед яких С. Давимука [1–3], О. Івченкова [4], М. Крупка [5] Б. Карпінський [6], М. Пашута [7] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Незважаючи на значну кількість досліджень у науковій літературі питання стратегічного управління підприємства, громади залишається сьогодні надзвичайно актуальним і потребує подальших досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження та визначення особливостей впливу інноваційного підприємництва на соціально-економічний розвиток регіонів і територій як елементу стратегічного управління у період післявоєнного відновлення країни на засадах підготовки вступу України до ЄС.

Виклад основного матеріалу.

Сучасний підхід до управління регіонами та територіями характеризується активізацією розроблення стратегій розвитку на період 7–10 років. Цілий ряд регіонів прийняли стратегічні плани розвитку, у тому числі на основі та у відповідності до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [8]. Стратегією визначено: «Україна займає перше місце у категорії «внесок у розвиток науки та технологій» в рейтингу «TheGoodCountryIndex». Більшість регіональних центрів мають потужну науково-освітню базу, що забезпечується регіональними науково-дослідними інститутами, закладами вищої освіти з відповідним кадровим потенціалом, що в майбутньому можуть стати основою для створення науково-виробничих та інноваційних центрів розвитку» [8]. Попри це, як зазначається у Стратегії, не зважаючи на значну кількість вчених та інженерів, а також частку людей, які мають вищу освіту, Україна має посередній рейтинг за показником інноваційних можливостей – 60 місце.

Формування регіональних Стратегій розвитку відбувається із врахуванням фактичних реалій, зокрема «Проблемною тенденцією є орієнтація регіональної економіки переважно на сировинні галузі, зниження темпів впровадження інноваційних видів продукції, низька підприємницька активність населення» [8].

Для дослідження аспектів стратегічного регіонального управління, базовою основою якого є розроблення та затвердження стратегічних планів розвитку, звернемось до окремого аналізу Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 рр., відповідно до якої задекларовано: «на території Львівської області розвитку підприємництва визначено стратегічно важливим напрямком соціально-економічного розвитку» [9]. Визначення такого напрямку вимагає координації дій, як з боку місцевої та регіональної влади, так і з боку цільової аудиторії сегменту підприємництва, стосовно підвищення його інноваційно-інвестиційного потенціалу, як фундаменту ефективного розвитку.

Для багатьох регіонів характерним є просторова нерівномірність розвитку підприємництва, зокрема економічна активність малого та середнього бізнесу сконцентрована в межах великих міст та обласних центрів і прилеглих районах. Така ситуація в межах регіонального розвитку має свої переваги та недоліки, тобто, з одного боку, може спричинити розширення проблемних територій, особливо у віддалених районах та сільських населених пунктах, а з іншого – наближення до наукових центрів та регіональних науково-дослідних установ дає більшу можливість підприємству запроваджувати інноваційні технології та процеси. Як стверджує О. Івченкова: «Підприємництво й інновації – це два основні чинники, що забезпечують економічне зростання в умовах глобалізаційної системи. Окрім інноваційних технологій, технологічних проривів, таких як Інтернет або інформаційні технології, створення нових матеріалів чи біотехнологій, вводяться нові методи розвитку ринку й організації праці» [4].

Однією з головних умов будь-якої економічної діяльності, у тому числі інноваційної, є наявність відповідної законодавчої та нормативної бази. Серед основних законів необхідно назвати Закон України «Про інноваційну діяльність» [10], який визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює стимулюючі аспекти на підтримку державою розвитку економіки інноваційним шляхом. Зазначеним законом устатковано (ст. 4), що об'єктами інноваційної діяльності є інноваційні програми і проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; виробниче обладнання та процеси; інфраструктура виробництва та підприємництва. Відповідно, суб'єктами інноваційної діяльності (ст. 5) можуть бути фізичні та юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, які проводять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів.

Викладена норма Закону України «Про інноваційну діяльність» щодо суб'єктів інноваційної діяльності набирає особливої актуальності та ваги у період відновлення України у післявоєнний період, коли для відбудови об'єктів за новітніми технологіями будуть залучені також суб'єкти іноземних держав та їх ресурси.

Формуючи плани стратегічного розвитку, регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування, використовуючи можливості наданих повноважень відповідно до законодавства, передбачають у переліку стратегічних цілей підвищення інноваційних виробництва та новітніх технологій соціально-економічного розвитку підприємництва. М. Пашута зазначає: «Інновації на сучасному етапі розвитку економіки стають головним засобом збереження конкурентоздатності та здійснюються регулярно, тобто стають невід'ємною часткою підприємницької діяльності» [7]. Інструментом досягнення таких цілей є затвердження на обласному, районному та територіальному рівнях напрямів інноваційної діяльності, регіональних інноваційних програм, виділення коштів із відповідних бюджетів.

Чи існують на сьогодні проблеми щодо інноваційної діяльності у регіонах? Відповіді на ці запитання можна дати і на основі відповідного аналізу показників інноваційної діяльності окремих областей (табл. 1).

Як видно із наведених у таблиці даних щодо кількості впроваджених видів інноваційної продукції та питомої ваги промислових підприємств, що впроваджують інновації, на прикладі двох регіонів – Львівської та Івано-Франківської областей, динаміка цих показників за останнє десятиліття залишається практично на однаковому рівні – у межах 100–250 одиниць видів інноваційної продукції, яку продукують 13–20% підприємств. Можна припустити подібну ситуацію і в інших регіонах країни, за виключенням окремих, наприклад Києва.

Таблиця 1

Показники інноваційної діяльності Львівської та Івано-Франківської областей у 2015–2020 роках

Показник	/ Регіон / Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2017	2019
Кількість впроваджених інноваційних видів продукції (одиниці)	Івано-Франківська область	125	167	156	151	130	117	109	105
	Львівська область	117	119	115	111	132	251	247	200
Питома вага промислових підприємств, що впроваджують інновації (%)	Івано-Франківська область	14,1	17,4	17,1	17,0	15,9	18,4	17,8	16,2
	Львівська область	13,4	13,2	13,4	16,6	16,4	19,3	15,2	12,8

Джерело: розраховано на основі [11; 12].

Таким чином, прогнозувати стрімкі позитивні зміни щодо інновацій у підприємстві на сьогодні немає підстав з наступних причин: зниження (втрата) фінансово-економічного потенціалу у більшості підприємницьких структур країни; розбалансування ринку професійних і висококваліфікованих фахівців внаслідок внутрішньої та зовнішньої міграції, фізичних втрат життя та здоров'я населення; руйнування величезної кількості об'єктів інфраструктури та житла; збільшення кількості екологічно та технологічно небезпечних регіонів. Перелічені фактори є далеко неповними, потребують більш детального аналізу в розрізі кожного регіону країни, а відтак і внесення змін до Стратегічних планів їх розвитку. Як зазначає М. Крука: «В економіці з розвинутим підприємництвом і добрими передумовами для його розміщення постійно відбуваються важливі інноваційні процеси, які покликані виявляти нові можливості задоволення людських потреб і бажань. У цьому виявляється глобальний характер феномена підприємництва» [5].

Якщо дослідити окремі джерела фінансування витрат підприємств на виконання наукових досліджень, характерною є ситуація щодо суттєвого обсягу фінансування за рахунок бюджетних коштів (табл. 2).

Аналіз показників, наведених у таблиці, свідчить про абсолютне переважаюче джерело фінансування наукових досліджень за рахунок коштів бюджету (усіх рівнів) впродовж п'яти років (60–70%), що мало тенденцію до зростання, та при цьому дещо зросла кількість впроваджених інноваційних

видів продукції у Львівській області у 2015–2019 роках (табл. 1). Чи мають зазначені показники прямий зв'язок, необхідно провести детальний аналіз та маркетингові дослідження в розрізі самих підприємств та формування звітності ними.

Таблиця 2

Витрати підприємств на виконання наукових досліджень за джерелами фінансування у Львівській області за 2016–2020 роки (млн грн.)

Джерела фондів	2016	2017	2018	2019	2020
Всього витрат	264,8	366,0	426,8	465,5	494,4
Кошти бюджету (млн грн)	168,6	253,7	304,7	308,2	352,9
Чистка фінансування у структурі витрат (%)	63,7	69,3	71,4	66,2	71,4
Власні кошти підприємств (млн грн)	15,5	24,7	26,2	49,8	41,4
Чистка фінансування у структурі витрат (%)	5,9	6,7	6,1	10,7	8,4
Кошти підприємницького сектору (млн грн)	60,0	53,8	40,5	60,1	40,9
Чистка фінансування у структурі витрат (%)	22,7	14,7	9,5	12,9	8,3
Кошти іноземних джерел (млн грн)	11,4	19,6	19,1	24,3	26,4
фінансування у структурі витрат (%)	4,3	5,4	4,5	5,2	5,3

Джерело: розраховано на основі

Попри це, надзвичайно низький показник щодо джерел фінансування витрат на виконання наукових досліджень за рахунок власних коштів підприємств (5-10%), а також коштів підприємницького сектору (в середньому 10-15%) у структурі загальних витрат Львівської області. Джерела фінансування інноваційних витрат у підприємницькому секторі Львівщини у загальній структурі витрат знизились з 22,7% у 2016 році до 8,3% у 2020 році. Стабільно приблизно однаковим залишався рівень залучення коштів іноземних джерел, частка яких у загальних витратах залишалась на рівні 4-5%. Як зазначає О. Івченкова: «Також необхідно наголосити на збільшенні фінансового потенціалу, що створює передумови для практичного впровадження інновацій і реалізації інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання та є однією з ключових стратегій інноваційного розвитку» [4].

Досліджуючи показники інноваційної діяльності Львівщини необхідно повернутись до самої Стратегії Львівської області на період до 2020 року, затвердженої у 2016 році [13], у якій зазначено про виявлені проблеми інноваційного розвитку Львівщини у попередніх роках: відсутність пільг та пільгового кредитування суб'єктів інноваційної діяльності; низька поінформованість учасників сфери інноваційної діяльності; відсутність комплексного підходу до реалізації інноваційної політики на загальнодержавному рівні; недосконалість механізму створення та функціонування регіонального інноваційного фонду; недостатній взаємозв'язок між ланками наука – підприємство – влада.

Очікувані результати Стратегії передбачали: збільшення кількості підприємств, що здійснюють інноваційні заходи, фактично питома вага яких зменшилась з 19,3 у 2015 році до 12,8 в у 2019 році, збільшення обсягів інноваційної продукції промислових підприємств області, фактично кількість видів яких, зменшилась з 251 у 2015 році до 200 одиниць у 2019 році.

Продовжуючи дослідження Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 років [9], встановлено, що окремі положення стосовно формування стратегічної цілі за напрямком «Дослідження, технології, інновації» знайшли продовження із попереднього стратегічного документу, так як намічена ціль не була досягнута у повному обсязі: «Таким чином область характеризується потужним науковим потенціалом, високим рівнем освіченості населення та розвинутою науково-освітньою інфраструктурою, проте рівень інтегрованості науки, освіти та реального сектору економіки залишається недостатнім. Також на недостатнє ефективне використання науково-технічного та виробничого інноваційного потенціалу Львівської області вказують зниження рівня фінансування науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських робіт, що приводить до відтоку кваліфікованих кадрів. Відсутність зв'язку у тріаді «наука – виробництво – ринок», коли підприємці не орієнтовані на вітчизняні перспективні розробки, що призводить до їх знецінення» [9].

Світова практика свідчить, що розвинуті країни забезпечують до 60–80% приросту ВВП саме за рахунок новітніх розробок та нарощування випуску високотехнологічної продукції, орієнтуючись тим самим на вдосконалення моделі інноваційного розвитку економіки. Важливим є стрімкий динамізм щодо інноваційних підходів виробництва, так як світовий ринок нових технологій рухається системно та постійно розширюється, у якому своє місце повинно неодмінно знайти і підприємництво малого та середнього рівня, будучи основною соціально-економічною базою багатьох регіонів України. На думку Б. Карпінського: «...ще надто мало уваги на загальнодержавному рівні приділяється процесам збалансування фінансової системи на рівні адміністративно-територіального управління інноваційним середовищем, зокрема пошуку причин розбалансованості, оцінки її величини, впливу інноваційної складової» [8].

На регіональному рівні (табл. 2) має місце брак власних коштів на інноваційну діяльність на підприємствах, підприємницьких структурах, низький технологічний рівень виробничих процесів, що виступає вагомим стримуючим фактором розвитку економічних видів діяльності з високою доданою вартістю та розширеним відтворенням.

Науково-технічний прогрес у підприємстві необхідно також розділити та розглядати з позицій двох складових, які варто застосовувати одночасно, проте економічний ефект може мати і використання кожної окремо, у залежності від особливостей продукту, послуги тощо. Так, складовою інноваційного процесу є високі технології, які впливають на продуктивність та ефективність праці, що стимулює збільшення обсягів самої продукції та її якості. Як вважає С. Давимука: «Продуктивність стає віддзеркаленням конкурентоспроможності країн і пов'язана з розвитком технологій та інновацій, людських ресурсів і навичок, підприємництва, конкуренції, проведенням корпоративної реструктуризації компаній» [1].

Друга складова, яка впливає на конкурентоздатність продукції на ринках різного рівня – зменшення матеріаломісткості, енергозатратності, екологічності. Таким чином, акцентує С. Давимука: «Виробництво переміщається в країни з низькими витратами, розвинутою ресурсною базою або розвинутою екосистемою постачальників і зручними з точки зору участі в глобальних ланцюжках доданої вартості» [1].

У будь-якому випадку, наявність джерел фінансування інноваційних процесів є надзвичайно важливою складовою, що забезпечує фінансову основу досліджень, випробувань та реалізації інноваційних розробок, незалежно за якою складовою вони проводяться: підвищення продуктивності праці, якості виробу, ресурсної ефективності. Переважна результативність інноваційного процесу досягається при наявності повного, достатнього фінансування від створення інноваційної ідеї до отримання кінцевого ефекту та досягнення мети.

Разом з цим, як вважає М. Крупка: «Розвиток інноваційного підприємства потребує створення якісно організованої та обґрунтованої системи фінансово-кредитного забезпечення. В умовах поглиблення кризових явищ у фінансово-економічній системі країни, відсутності позитивних змін в економіці, неефективного процесу формування державних фінансових ресурсів на тлі дефіцитності у підприємств власних коштів відбувається зменшення можливостей централізованого фінансування і зростання ролі кредитного забезпечення для інноваційної діяльності» [5].

Регіональне стратегічне управління на сьогодні у будь-якому напрямку забезпечується, враховуючи особливості воєнного стану, розбалансування економіки, змін стосовно демографічної ситуації, просторових змін територій. Попри це, фактор стратегічного управління регіонами, як інструмент створення та розвитку, розширення інноваційного підприємництва не втратив, а лише посилив свою актуальність у світлі підготовки до вступу країни до ЄС та відбудови країни на засадах конкурентоспроможності серед країн Європи та світу.

Щодо інструментів забезпечення досягнення стратегічних цілей у сфері науки та інновацій, регіони все більше приходять до розуміння необхідності створення стимулюючих механізмів для інвестування в інноваційно-технологічні процеси, розбудову інноваційної інфраструктури поряд із науковими установами – інформаційні центри, технопарки, бізнес-інкубатори, венчурні фонди тощо.

На сьогодні помітне широке використання термінів «креативна економіка», «креативні індустрії», смарт-спеціалізація, біоекономіка, як види економічної діяльності, що володіють найбільшим інноваційним потенціалом. Зокрема, при формуванні Стратегії розвитку Львівської області на період 2021–2027 ро розділу 9 (Види економічної діяльності, що володіють інноваційним потенціалом) [9], зазначено наступне: «9.1. Смарт-спеціалізація Львівщини. Беручи до уваги аналіз економічного та інноваційного потенціалу Львівської області, проведений під егідою JRC (об'єднаний дослідницький центр Європейської комісії) та у відповідності до методології ЄС, було визначено перелік видів економічної діяльності з високим економічним, інноваційним і трудовим потенціалом. Загалом відібрано 12 галузей, які впродовж останніх років нарощували потужності та здійснювали інноваційну діяльність. Сумарна кількість зайнятих у цих сферах складає 8% загальної зайнятості в регіоні. Серед цих галузей найбільшу частку зайнятості займають: 28.3 Виробництво машин і устаткування – 3%, 30.2 Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу – 1,5%, 10.7 Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів – 0,9%, 29.3 Виробництво вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів – 0,7%, 10.9 Виробництво готових кормів для тварин – 0,6%. У решті визначених галузей відсоток зайнятості не перевищує 0,1-0,4%. Потенційними видами економічної діяльності смарт-спеціалізації залишаються: виробництво харчових продуктів, виробів з дерева, машинобудування, текстильна промисловість».

Аналізуючи зазначені види економічної діяльності, можна дійти висновку, що інноваційна активність більше відбувається на великих підприємствах (машинобудування, залізничний транспорт тощо), які мають ширші можливості стосовно фінансування інновацій, а також ринкова конкуренція у цих галузях є високою, що спонукає до пошуку та використання новітніх технологій на рівні світових стандартів.

Стратегічне планування у регіонах передбачає такий напрямок інноваційного підприємства, як розвиток креативних індустрій. Вивченню та формуванню теоретичних основ креативної економіки присвячені праці С. Давимуки та Л. Федулової, які визначають: «основне завдання креативних індустрій – створити і реалізувати «творчий продукт. Такі індустрії виробляють товари і послуги, включаючи і ідеї, які потім стають ресурсами для інноваційного процесу та інших галузей економіки як в науковому, так і в технологічному сенсі» [1].

Стратегічний напрямок розвитку креативних індустрій у Стратегії розвитку Львівської області на 2021-2027 роки, сформований за напрямком IT-сфери, яка впродовж останніх років демонструє високі темпи

зростання, зокрема, кількість компаній щороку збільшується на 30 %, а чисельність працівників зростає на 25 %. У Львові сформований потужний ІТ-кластер, який об'єднує ряд компаній в галузі інформаційних технологій. Особливістю розвитку для цього кластеру є об'єднання потенціалу шкіл, університетів, місцевої влади та бізнес середовища. Згідно із Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки передбачено окреме завдання за напрямом «Розвиток креативних індустрій»: 1. Запровадження новітніх освітніх підходів та форматів з посиленою прикладною орієнтацією, міждисциплінарним підходом, що пов'язані з інтелектуально місткими, виробничими та інноваційними видами підприємництва» [9].

Підходи до виробництва, надання послуг на основі креативних ідей є актуальними на місцевому рівні з огляду специфіки комунікацій, необмежених можливостей використання інтелектуального продукту за допомогою віртуального середовища, використання особистого творчого потенціалу людей, які продукують самі ідеї та інструменти їх застосування, є ефективними також на рівні фізичних осіб-підприємців, підприємств малого та середнього бізнесу.

На сьогодні набуває широкого застосування інший напрям виробництва, у якому застосовуються інноваційні технології використання біоресурсів – біоекономіка, що використовує біоресурси у якості сировини для виготовлення продукту, або продукують біологічні відходи. На Львівщині цей напрям виробництва представляється у лісовому секторі економіки (лісове господарство, оброблення деревини та продукції з неї і інші), аграрному секторі (рослинництво, тваринництво, рибне господарство), харчовій промисловості (виробництво продуктів харчування, напоїв, тютюнових виробів).

Необхідно визнати, що для розвитку малого та середнього бізнесу у регіонах найбільш доступними є технології біоенергетики, як місцевої сировини та можливостей реалізації продукції на місцевому рівні.

Відомо, що найбільшим за обсягами валових оборотів у регіонах, на територіях територіальних громад, є послуги торгівлі, які надаються підприємством. Як стверджує група учених (С. Давимука, Л. Федулова та ін.): «Предметом інновацій торговельних підприємств є оптимізація руху товарів, поліпшення якості обслуговування споживачів, раціоналізації витрат обігу, підвищення ефективності торговельної діяльності. До основних напрямів інноваційного розвитку належать: інновації, що стосуються продуктових характеристик матеріальних потоків, та інновації, націлені на вдосконалення форм руху товарів» [2].

Для забезпечення успішного розвитку інноваційного підприємництва як важливого рушія національної економіки необхідна певна система передумов, які формуються на загальнодержавному рівні (законодавство та правова основа), кошти державного бюджету (фінансова основа), науково-освітня основа (створення та функціонування наукових, дослідницьких установ, які здатні створювати інноваційний продукт, конкурентоспроможний на міжнародному рівні). Інноваційне підприємництво може бути представлене як дієва сфера публічно-приватного партнерства, яке проводиться у формі, наприклад, оголошення відповідних конкурсів на регіональному рівні щодо створення інноваційних проєктів, програм, які частково фінансуються із коштів відповідних місцевих бюджетів. Такі заходи сприяють скороченню витрат малих підприємств з впровадження нових видів продукції, застосування ефективних технологій при наданні послуг.

Попри це, аналіз статистичних даних свідчить про існуючі проблеми та негативні тенденції розвитку інноваційного підприємництва в Україні, регіонах, суттєве відставання у порівнянні з європейськими країнами. Державна політика, яка реалізує стратегію інноваційного розвитку повинна будуватись на засадах комплексного системного підходу, послідовності та контролю за ефективністю використання коштів бюджету на фінансування витрат науково-дослідницької діяльності незалежно від інструментів освоєння таких коштів.

Не менш важливим є виявлення реальних проблем стосовно розвитку інноваційного підприємництва при формуванні стратегічних напрямів розвитку регіонів та територій, а згодом і самого стратегічного управління інноваційними процесами на місцевому рівні. Визнання про недосконалість та недостатність взаємозв'язку між ланками наука – підприємство – влада серед виявлених проблем інноваційного розвитку Львівської області у двох Стратегіях розвитку, свідчить про необхідність пошуку дієвішого механізму стосовно досягнення стратегічних і оперативних цілей інноваційного розвитку підприємництва.

Аналізуючи окремі напрямки інноваційного підприємництва на рівні діяльності підприємств різних секторів економіки з узагальнюючим підходом як малий і середній бізнес, можна виокремити декілька проблемних, дещо завуальованих тенденцій, які стримують інновації. Зокрема, значна кількість суб'єктів підприємництва прямо не зацікавлена у пошуку та застосуванні новітніх технологій щодо виробничого процесу, або використання у якості сировини, матеріалів, комплектуючих тощо, продуктів, які створені за новітніми технологіями і є дорожчими. Така незацікавленість, в першу чергу, пояснюється браком вільних коштів, збитковістю, бажанням забезпечити низьку собівартість виробів як показник ефективної діяльності.

Окрім цього, менеджмент значної кількості підприємств до кінця не усвідомлює необхідність активного науково-технічного прогресу для позитивного успіху на конкурентному ринку. Для прикладу, більше десятка років відомо про технологію видобування газу-метану, який виділяється при підземному видобуванні кам'яного вугілля, є небезпечним для шахт. Попри це, тільки на сьогодні обговорюється можливість та ефективність газовидобування з вугільних пластів, як абсолютно новий продукт та технологія.

До проблем інноваційного підприємництва з погляду наукових, науково-дослідних установ, належить якраз відсутність ринку як на загальнодержавному так і на місцевому рівні, який би формував, з одного боку, потребу у наукових розробках та дослідженнях підприємств різних секторів економіки, з іншого боку – підприємства, установи, організації, лабораторії та інші структури, у тому числі креативної індустрії, що можуть цю потребу задовольняти. Формування такого ринку зможе синхронізувати, удосконалити взаємозв'язок ланок наука – бізнес – влада, забезпечити дівіший контроль за створенням інноваційного продукту, результатами його використання у більш тривалій часовій і просторовій перспективі (конкурентоспроможність), ефективністю використання фінансових ресурсів та преференцій у цьому секторі. Сьогодні нерідко є випадки, коли наукові та дослідні установи самотужки шукають місця застосування інноваційної продукції, на різних умовах домовляються з підприємствами та установами, що не сприяє активному розвитку інноваційного підприємництва.

До проблем, які мають місце в інноваційних процесах, необхідно віднести можливість отримання більш реальних показників інноваційного розвитку регіонів, тобто формування показників статистики інновацій. Основними напрямками розвитку системи метрики науки та інновацій мають бути аналітичні дослідження стану реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки, технологій та техніки, створення системи оцінки і організація моніторингу результативності діяльності промислових підприємств та підприємництва і органів регіонального управління у сфері інновацій, включаючи гармонізовану систему показників, прийнятих у світовій практиці. Як вважає С. Давимука: «Потребують актуалізації програми статистичного обстеження інновацій в координації з діяльністю провідних міжнародних організацій, черговими раундами Європейських обстежень інноваційної діяльності, що дозволить розширити наявні межі кількісного і якісного виміру інноваційних процесів по низці напрямів, пов'язаних з охопленням ширшого кола інновацій (у тому числі маркетингових і організаційних)» [3].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Виходячи із приведених досліджень стратегічних напрямків інноваційного підприємства, основними принципами інноваційної політики стосовно стратегічного управління мають бути:

- пріоритетність інноваційних перетворень у секторальному розрізі економіки як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонів та територіальних громад;
- підвищення ролі інтенсивності інноваційних процесів для досягнення конкурентоспроможності на вільних світових, європейських ринках та внутрішньому ринку країни;
- конвергенція науки, виробництва, маркетингу інноваційних продуктів на основі ефективності використання ресурсів, людського, наукового та фінансового потенціалу;
- державна підтримка та підтримка на місцевому рівні інноваційних процесів і формування дієвого механізму контролю використання ресурсів і досягнення ефективного результату;
- формування пріоритетів інноваційних потреб на різних рівнях економіки, галузевого та підприємницького підходу із одночасним визначенням науково-дослідного потенціалу розробників інноваційних продуктів та технологій, поєднання цього процесу під егідою джерел фінансування, пільг, державної підтримки, місцевих стратегічних планів розвитку регіонів та територій;
- активізація міжнародного науково-технічного співробітництва, із врахуванням процесу підготовки України до вступу до ЄС, відбудови та відновлення країни у післявоєнний період;
- комплексний підхід державного регулювання інноваційного підприємництва, у тому числі на місцевому рівні, має включати концептуально-законодавчий, ринково-організаційний та фінансово-кредитний напрямки.

Отже, варто підкреслити, що сьогодні питання інноваційного підприємництва є надзвичайно актуальним. Це пояснюється проведенням реформи децентралізації, де підприємництво відіграє важливу роль у функціонуванні громади чи регіону. Оскільки підприємницька активність набирає значних обертів, то вона потребує детального вивчення задля впровадження нових ідей у розвиток територій.

Література

1. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів : ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України", 2017. 528 с.
2. Давимука С. А., Федулова Л. І., Попадинець Н. М. Інноваційний розвиток підприємств сфери торгівлі: світові тенденції та практика в Україні : монографія. Львів : ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2016. 432 с.
3. Давимука С. А., Федулова Л. І. Регіональні інноваційні екосистеми: напрями розбудови в умовах європейської інтеграції : монографія. Львів : ДУ "Ін-т регіон. досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України". Апріорі, 2016. 463 с.
4. Івченкова О. Ю., Крикуненко К. М. Інноваційне підприємництво як складова стратегії розвитку економіки України. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3(53). С. 141-146.

5. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. 608 с.
6. Карпінський Б.А., Божко С. М. Продуктивність і сталий розвиток економіки : монографія. Львів : Логос, 2004. 274 с.
7. Пашута М. Т., Шкільнюк О. М. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, неон омічна сутність та шляхи стимулювання. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 118 с.
8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку 2021- 2027 р. : Постанова Кабінету Міністрів України. Стратегія від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 11.01.2023)
9. Стратегія розвитку Львівської області до 2021-2027 р. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-lvivskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv.pdf> (дата звернення: 11.01.2023)
10. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 11.01.2023)
11. Головне Управління статистики у Львівській області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.01.2023)
12. Головне Управління статистики у Івано-Франківській області. URL: <https://ifstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.01.2023)
13. Стратегія розвитку Львівської області до 2020 року. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/04/Strategiya-Lvivshhini.pdf>. (дата звернення: 11.01.2023)

References

1. Davymuka S. A., Fedulova L. I. (2017). Creative sector of the economy: experience and directions of development: monograph. State University "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine". Lviv.
2. Davymuka S. A., Fedulova L. I., Popadynets N. M. et al. (2016). Innovative development of trade enterprises: world trends and practice in Ukraine: monograph. State University "Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnei National Academy of Sciences of Ukraine". Lviv.
3. Davymuka S. A., Fedulova L. I. (2016). Regional innovative ecosystems: directions of development in the conditions of European integration: monograph. DU "Regional Research Institute named after M. I. Dolishnyi National Academy of Sciences of Ukraine". Lviv: Apriori.
4. Ivchenkova O. Yu., Krykunenko K. M. (2018). Innovative entrepreneurship as a component of the economic development strategy of Ukraine. Economic Herald of Donbass. 3(53). S.141-146.
5. Krupka M. I. (2001). Financial and credit mechanism of innovative development of the economy of Ukraine. Lviv: Ivan Franko Lviv National University Publishing Center.
6. Karpinsky B.A., Bozhko S.M. (2004). Productivity and sustainable development of the economy: monograph. Lviv: Logos.
7. Pashuta M. T., Shkilnyuk O. M. (2005). Innovations: conceptual and terminological apparatus, neon omic essence and ways of stimulation. K.: Center of Educational Literature.
8. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the State Strategy for Regional Development 2021-2027" Strategy dated August 5, 2020 No. 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (11.01.2023).
9. Development strategy of the Lviv region until 2021-2027. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-lvivskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-rokiv.pdf> (11.01.2023).
10. Law of Ukraine "On Innovative Activity" dated July 4, 2002 No. 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (11.01.2023).
11. Main Department of Statistics in Lviv region. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/> (15.01.2023).
12. Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Oblast. URL: <https://ifstat.gov.ua/> (15.01.2023).
13. Development strategy of the Lviv region until 2020. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/04/Strategiya-Lvivshhini.pdf> (11.01.2023).